

Jubileum Zdenky Rusínové

Mezi významné bohemisty a slavisty jubilující v roce 2004 se zařadila také Zdenka Rusínová, profesorka Ústavu českého jazyka Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

Prof. PhDr. Zdenka Rusínová, CSc., se narodila 13. června 1939 v Ostravě a toto pohraniční bilingvní česko-polské prostředí vnímala v běhu válečných a poválečných let. Po maturitě a teprve jako sedmnáctiletá přišla do Brna a v letech 1956–1961 na někdejší Filozofické fakultě brněnské univerzity studovala obor čeština – ruština.

Bezprostředně po absolvování byla na téže fakultě přijata jako asistentka a posléze odborná asistentka a začínala působit vedle M. Jelínka, A. Lamprechta, J. Bauera, M. Grepla, D. Šlosara, A. Erharta a jiných významných lingvistů těchto i pozdějších let. Po obhajobě kandidátské disertace získala v r. 1985 titul CSc. a na základě práce *Aspekty české substantivní deklinace* byla po habilitaci v r. 1992 jmenována docentkou pro obor český jazyk.

První badatelská a odborná činnost Z. Rusínové vychází z výzkumů hláskosloví a tvarosloví v dialektech jižně od Ostravy a tkví už v přípravě diplomové práce. Tyto dialektologické počátky odborného snažení byly ovlivněny tendencí vědeckovýzkumných lingvistických záměrů té doby a především profesorem A. Lamprechtem.

Další její odborná a akademická kvalifikace se rozvíjela nejen při poznávání synchronního stavu spisovné češtiny a při její konfrontaci s nespisovnými útvary, ale posléze ji zajímaly také vývojové otázky jazyka. Desítky synchronně pojatých článků a statí vyústily v kandidátskou disertaci s názvem *Tvoření staročeských adverbii*, obhájenou už v r. 1982 (i když titul dostává, bohužel, až později). Stěžejní oblastí vědeckého zájmu Z. Rusínové se stala především morfologie a slootovorba. Hned v prvních letech působení na pracovišti FF se intenzivně zapojuje do badatelské práce sledující diachronní popis a charakteristiku české slootovorby a zaměřuje se mj. na deminutiva ve staré češtině a na tvoření staročeských adverbii (viz už kandidátská disertace). Její vědecké statí a časopisecké články významně přispěly nejen k poznání historické slootovorby, ale na základě vývoje objasňují i synchronní slootovorbu češtiny a podstatně rozvíjejí tuto část české gramatiky.

Neméně významnou oblastí odborné práce, již se jubilančka věnuje trvale, jsou otázky spisovnosti a jazykové kultury a jejich rozvíjení se odráží jak v publikační činnosti Z. Rusínové, tak také v její odborné činnosti přednáškové a popularizační. Šíře odborných zájmů o uváděné oblasti nebo roviny českého jazyka a o komunikaci češtinou přesahuje v současné době také do pragmalingvistiky, do filozofie jazyka se zvláštním zřetelem na strukturalismus a poststrukturalismus a do jiných vědních

oblastí s jazykem souvisejících. A v těchto uváděných intencích (vedle morfologie a slovo tvorby) zaznívají také přednášky a semináře na FF MU, které vede dodnes. Dlužno také připomenout, že stovky studentů bohemistiky na FF brněnské univerzity 70. a 80. let, které procházely její výukou, studovaly jedny z prvních jejích učebních textů – *Problémy současné české morfologie* (Praha 1977), *Tvoření slov v současné češtině* (Brno 1980, dotisk) a po nich přibýly texty další.

Po celou dobu působení na fakultě se Z. Rusínová podílela jako spoluautorka na všech vznikajících týmových dílech. Připomeňme alespoň význačné tituly posledních let. Jako spoluautorka zpracovala převážnou část oddílu *Morfologie* (částečně se podílel také M. Nekula) do *Příruční mluvnice češtiny* (Praha 1995, 1996, 2000) a byla též spolueditorkou této učebnice, která hned po prvním vydání získala Cenu rektora Masarykovy univerzity. Do *Encyklopedického slovníku češtiny* (Praha 2002) připravila hesla týkající se derivace v češtině.

Publikovala v mnoha sbornících lingvistických pracovišť a téměř ve všech sbornících svého domovského pracoviště na FF MU. Z posledních let uvádíme výběrově např.: *Deminutivní modifikace z hlediska pragmalingvistického. Intenzifikace* (Sb. prací FF brněnské univerzity, Brno 1996), *Deminutiva ve frazeologických přirovnáních* (Sb. prací FF brněnské univerzity, Brno 1998) aj. Desítkami článků se také jubilatka podílela na propracování teorie jazykové kultury v intencích spisovného jazyka a útvarů nespisovných. Ze statí připomínáme pouze výběrově tyto: *Jak je to s obecností obecné češtiny* (in: *Čeština – universalia a specifika 2*, Brno, MU 2002), *Spisovná a obecná čeština* (in: *Spisovná čeština a jazyková kultura*, Praha, UK 1996), *Spisovnost a přirozenost v jazyce* (in: *Spisovnost a nespisovnost dnes*, Brno, MU 1996), další nalézáme v jubilejních sbornících, v titulech jiných pracovišť nebo v lingvistických časopisech. Nelze opomenout také spolupráci Z. Rusínové s redakcí časopisu „Bohemistyka“, kdy odborné veřejnosti předložila stat' s názvem *Slovesné neologismy a problém vidu* (in: *Jazyk i literatura česká u schylku XX. wieku*, Wałbrzych–Ostrava 2001). Prof. Rusínová publikovala a přednášela doma i v zahraničí, např. na univerzitách v Bratislavě, Greifswaldu, Magdeburgu, Neapoli aj., působila a dosud je činná v redakcích různých sborníků.

Ale vraťme se ještě zpět. Neméně záslužná byla také pedagogická a politickoorganizační činnost Z. Rusínové rozvíjená na brněnské univerzitě po listopadu roku 1989. Jubilatka byla činná ve stávkovém výboru FF a ovlivnila nové koncipování pracoviště. Za nového vedení fakulty zastává v letech 1994–1996 funkci proděkananky a následně v letech 1996–1999 stojí v čele bohemistického pracoviště – je vedoucí Ústavu českého jazyka FF MU.

Z univerzitních aktivit nelze snad v krátkosti vše vyjmenovat. Zvláště významné bylo její působení v Akademickém senátu FF MU, v němž ve velmi dynamickém a pracovně náročném období první poloviny devadesátých let zastávala funkci místopředsedkyně a po dva roky byla také členkou Akademického senátu MU. Další její odborné aktivity jsou pak spjaty s členstvím ve vědecké radě FF MU a s funkcí předsedkyně v oborové radě doktorského studia na FF MU pro obor český jazyk,

Z. Rusínová i nadále v oborové radě působí a jako školitelka vede nové doktorandy. Dále pracovala jako vědecká tajemnice brněnské pobočky Jazykovědného sdružení Akademie věd České republiky.

Kromě uvedené záslužné práce, která je spjata s Masarykovou univerzitou, působila Z. Rusínová odborně i pedagogicky také na jiných pracovištích doma i v zahraničí (externí výuka na FF Slezské univerzity v Opavě, působení na FF UK v Bratislavě, opakované stáže na Institutu slavistiky FF Univerzity Regensburg, akademické stáže na univerzitách v Magdeburgu, Greifswaldu, v Neapoli, na Univerzitě ve Wroclawi a jinde). Přes dvě desítky let byla lektorkou češtiny na Letní škole slovan- ských studií v Brně a speciálně pro vzdělávání zahraničních studentů rovněž vydávala studijní literaturu, např.: *Význam deminutiv v komunikaci (XXX. běh Letní školy slovan- ských studií*, Brno, MU 1997), *Hlavní slovtvorné problémy neologismů v češtině (XXXII. běh LŠSS – viz výše*, Brno, MU 1999).

Profesorka Z. Rusínová se celý život obětavě věnuje svým žákům a vychovala už řadu bohemistů. Je známa svou precizností badatelské práce a neobyčejnou pracovi- tostí. Jako jedna z prvních studentek Zdenky Rusínové ráda vzpomínám na její jazykové semináře, na trpělivé vysvětlování pravopisných a gramatických jevů, když nás na vysoké škole vedla při prvních krocích a obětavě nám pomáhala se orientovat ve vědeckém poznání češtiny. Byla patřičně náročná, ale v přístupu ke studentům vždy vnitřně vstřícná a taktní. Za to jí za všechny studenty patří poděkování.

Do příštích let přejeme jubilantce i nadále ještě mnoho tvůrčích sil, další úspěchy ve vědecké i pedagogické práci a především hodně zdraví.

Eva Minářová, Brno

K životnímu jubileu Svatavy Machové

Doc. PhDr. Svatava Machová, CSc., vedoucí katedry českého jazyka Pedagogic- ké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, se dožívá v tomto roce významného životního jubilea. Narodila se 19. 8. 1939 v Sokolnicích u Brna. Je absolventkou Vysoké školy ruského jazyka a literatury v Praze, oboru čeština – ruština. Po jednoletém působení na střední škole byla přijata do interní aspirantury v oboru obecná jazykověda, a to u prof. PhDr. P. Sgalla, Dr.Sc., v jehož oddělení na Filozofické fakultě UK a Mate- maticko-fyzikální fakultě UK řadu let pracovala. Na Pedagogické fakultě UK působí od r. 1990, kdy došlo k reorganizaci a personálnímu zkvalitnění tohoto pracoviště.

Díky svým zahraničním kontaktům a lingvistickému rozhledu hned po vstupu na pedagogickou fakultu pozitivně ovlivnila obsahovou stránku výuky, nejdříve zavede- ním nových studijních bohemistických disciplín, později realizací tzv. modulového systému, kdy student po tříletém absolvování všeobecné bohemistické a didaktické přípravy si může volit jeden z modulů: didaktický, historický, lingvisticko-bohemi-